H. Einarsson.

Om Ager- og Engdyrkning

i Island.

Om

Ager- og Skovdyrkning

i Island.

Af

Haldor Einarsen.

Kjøbenhavn 1835.
Trykt i det Brünnichske Officin.

1) Om Agerdyrkningen.

Adskillige, der i sin Tid have skrevet om og opmuntret til Agerdyrkning i Island, have naturligen først og fornemmelig prøvet paa at bortrydde de Tvivlsgrunde, man har opkastet mod dette Jordbrugs Mulighed der i Landet. De have, som det synes med Rette, fundet vægtige Data for deres Mening deri, at Agerbrugets Tilværelse lige fra Landets første Opdyrkning og ned til Slutningen af det 14de Aarhundrede forudsættes som given, og omtales a) i Sagaerne, b) baade i de geistlige og verdslige for Island givne Love, og c) i de for offentlige Stiftelser og private Godsejere forfattede Jordebøger (Máldögum). Disse Data ere af Forfatterne mere eller mindre fuldstændigen udpegede, nemlig først af Arngrim Johnsen kortelig, i hans Crymogæa, sive rerum Islandicarum libro 3tio, Hamborg 1609 S. 52, hvormed kan jævnføres Rector Arngrim Vidalins i Nakskov 1701 skrevne, utrykte Afhandling Crymogæobulum, sive Consultor Islandiæ. Nøjagtigere findes de derimod samlede i Sysselmand J. Snorrasens, i Kjøbenhavn 1757 udgivne, Tractatus de Agricultura Islandorum Side 10 til 27, hvortil Cand. jur. Baldvin Einarsens Afhandling i Ármann á Alþingi 2 Aargang Side 66 fgg. slutter sig. Stykkeviis anføres og benyttes hine Beviissteder i Laugmand Paul Vidalins Afhandling om Islands Opkomst, udgiven Sorøe 1768 Side 128, samt Laugmand Eggert Olavsens og Bjarne Paulsens Reise i Island Side 235, 615, 680 fg., 947 fg., og endelig i Biskop Hans Finsens Breve om Agerdyrkningens Mulighed i Island, udgivne Kjøbenh. 1772 Side 12, 15, 64. Men kun det seer man heraf, at Agerbruget

i de ældre Tider har været en Næringsgreen i Island, men ikke i hvilket Forhold dets Udbytte har staaet til den derpaa anvendte Flid eller Omkostninger, eller til de andre Næringsveje; men vi tør antage, at dette Udbytte ikke har været saa ganske ubetydeligt, da saadan Næringsbeskiæftigelse ikke vilde være bleven fortsat igiennem flere Aarhundreder paa mange, langt fra hinanden liggende, vel ogsaa indbyrdes ulige Jordsmon, dersom Erfaring havde viist den som et Misfoster af Arbeidernes derpaa anvendte Fliid. Ligesaalidet giver Sagaskriveren, hvor Agerbruget tilfældigviis bliver Gienstand for hans Relationer, Sagen et saadant Udseende. Jeg forbigaaer her at recitere de hidhørende i Islandske Sagaer hyppigt mødende Vidnesbyrd, men overlader til Læseren at efterse samme ved Hjælp af de nævnte Skrifter. At de ældre Lovgivere have anseet Agerbruget sammesteds for betydeligt nok til at optages under Lovens Forskrifter og Beskyttelse, vise baade de geistlige Love, til Exempel den ved Biskopperne Thorlak og Ketil forfattede Kristenret Kap. 2, og den med denne Lov samtidig gieldende verdslige Lov Graagaasen i Landabrigdabalk Kap. 18 og 34, men især den endnu gieldende halvandet Aar yngre Lov, Jonsbogen, i Landsleiebalk K. 5, 9, 11, 14, 15, 25, 26, 31 og 32.

De i den sidste Halvdeel af det 14 Seculum forfattede Máldagar eller Jordebøger vidne ikke mindre tydeligt om Agerbrugets Drift i Island ved denne Tid. Navnligen see vi af den ved Biskop Vilchin 1397 over det, Kirkerne i Skalholts Bispedømme tilhørende Jordegods, udarbeidede Registre, at Kirkerne deels have ejet Agerlande, deels at den Forpligtelse har paaligget flere Gaardes Opsiddere, at svare blandt andre Ydelser ogsaa Korn til Kirkerne eller Beneficiarerne. Men disse Beviser uagtet har man fundet det antageligt, at saadant Agerbrug i hine ældre Tider kun har været drevet af de mere velhavende blandt Indbyggerne. Dette kan saa være; men fra de nævnte Kilder kan det ikke udledes; thi netop fordi Sagaerne beskrive de mægtige og historisk mærkværdige Mænds Færd i Almindelighed, maatte ogsaa deres Næringsdrift snarere blive Relationens Gienstand, end de andre mindre berømte Indbyggeres, som det ellers ikke var Leilighed til at omtale; — Lovens Bestemmelser ere ganske almindelige og gi=

ves i Faveur af Agerbruget, uden Hensyn til dets eller Ejernes Betydelighed; Wilchens Máldagi siger, at denne eller hiin Kirke har ved den ene Gaard ejet Sædland, og af andre tilkommet en Kornydelse; og man tør ikke derfor tillægge saadanne Gaarde nogen sær Udmærkelse, med Hensyn til Kornavlingen, fremfor de ikke nævnte.

Endnu et Beviis for Agerbrugets Almindelighed i Island har man fundet i adskillige Steders Navne, som de endnu den Dag i Dag bære efter det der drevne Avlsbrug.

At tale vidtløftigere om denne Forfædrenes Næringsgreen i den ældre Tid, antager jeg her unødvendigt og mindre passende, thi det vil nemlig ikke være afgiørende til Fordeel for dens Opelskning i vore Tider, om den har været noksaa almindelig i Fortiden. Dens Historie i hiin Tid har ellers faaet den fornødne Udførlighed i Snorrasens og Baldv. Einarsens foran nævnte Afhandlinger og flere Steder.

Det er mærkeligt, hvorledes denne Isländernes Næringsflid er bleven sat til Side i den efterfølgende Tid, saa at man kun finder et enkelt Datum for, at den endnu er dreven i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede. Finsen beretter nemlig i hans citerede Afhandling Side 65, at ved Reformationstiden kort efter Aaret 1500 findes skrevet, at Biskop Marteins Fader ved alle store Hoitideligheder har brugt hiemmeavlet Korn.

Agerdyrkningens Aftagen i Island turde udledes af de samme Aarsager, som i Almindelighed til den Tid kunne antages at have slappet Vindskibeligheden, og disse Aarsager have været enten tilfældige, uimodstaaelige Følger af Naturvirkninger, eller vilkaarlige, afhængige af menneskelig Indflydelse; hine skrive sig fra de velbekiendte Svækkelser og Ødelæggelser, som baade Arbeidskraften og det ved denne bearbeidelige Stof have lidt ved Uaarene, navnligen ved Ildsudbrud, Jordskiælv, Vandflom, og epidemiske Sygdomme, hvilke sidste, foruden sammes af Aarbøgerne bekiendte umiddelbare Følger, desuden naturligen kunne antages at have bidraget til, at Lysten, og efterhaanden Arbeidsdygtigheden, til de kunstigere og kostbarere Næringsveje har aftaget og kun indskrænket sig til de simplere nemlig Kvæg- og Faareavlen.

At den ved vulkanske Udbrud opkastede og udspredte Materie er skadelig for Vegetationen er troligt, ligesom den afgiort er meget ufordeelagtig for Kreaturernes Sundhed.

De vilkaarlige Aarsager til Hinder for denne Næringsdrift kunne for en Deel antages at være forvoldede ved Hierarchiet. Saaledes til Exempel kan Eiendommenes Usikkerhed, formedelst hyppige ja stundom tvungne Afstaaelser af samme i Faveur af et eller andet, som oftest religiøst Øiemed, have medført mindre Opmuntring for Besidderne, til større Bekostnings og Flids Anvendelse paa deres Jords Drift end som netop nødvendigt og forsvarligt.

Hertil kunde endnu føies en Grund fra den tiltagende fremmede Handels Indflydelse, der paa en dobbelt Maade kan antages at have foranlediget Agerbrugets Forsømmelse. Paa den ene Side kan nemlig den større Concurrence fra de kornrige Lande, som begyndte omtrent med det 14de Aarhundrede, og siden saa meget er tiltagen, have lært Indbyggerne at indsee Kornavlingens mindre Nødvendighed, og paa den anden Side synes man ved Agerbrugets Tilsidesættelse at have villet substituere en anden Næringsflid, som tillige forsynede med bekvemt Tuskmiddel til Kornvarers Tilforhandling, nemlig Fiskeriet; thi uagtet det berettes i de gamle Historier, at Fiorde og Indsøer ved og paa Island vare rigeligen opfyldte med Fisk, hvis Fangst saaledes i Fortiden har kunnet blive ligesaa betydelig Gienstand for Indbyggernes Beskiæftigelse, som den er bleven det i senere Tider (hvorhos Udførsel af Fisk, medens Island fik sine udenlandske Nødvendigheder tilbragte for største Delen fra Norge, endnu omtales) saa har formodentlig denne Fangst og sammes Udførsel dog i hiin Tid været ulige mindre, rimeligen i samme Forhold som Tilførselen den Gang var mindre. Det være sig denne eller hiin Aarsag, som har bevirket Agerbrugets Tilsidesættelse i Island, saa meget er vist, at dets Drift i det 15de og 16de Aarhundrede har været ubetydelig, eftersom Efterretningerne i saa Henseende ere tause, indtil Arngrim Johnsen beretter i Crymogæa p. 52, efter at have givet en kort Beskrivelse over Agerdyrkningens af Sagaerne bekiendte Tilstand, at nogle i hans Tid have

i Island paa ny giort Forsøg med Korndyrkning, hvis ringe Udbytte han tilskriver deels Climatets og Jordbundens Forværrelse fra dens ældre Tilstand, deels Forsøgenes Ufuldstændighed formedelst skjødesløs Omgang, siden det fremmede Korn er blevet mere almindeligt. Ifølge Sysselmand Espolins Vidnesbyrd i Islands Aarbøger 8de Deel S. 51 har Sysselmand Gisle Magnusen i det 17 Aarhundredes sidste Halvdeel paa Gaarden Hlydarende i Rangarvalle Syssel Aar efter andet fortsat samme Forsøg, og aarlig produceret omtrent 1 Tønde modent Korn, ligesom Laugmand Lauritz Christiansen Gottrup før og efter 1700 siges med god Nytte at have drevet Agerbruget paa hans Gaard Thingore i Hunevands Syssel, og det samme fortæller Snorrasen om en John Erichstrup paa Brokø i Breidefiorden, samt at han ved sin Flid har bragt Hor og Hamp især til Modenhed.

Det er derfor saameget forunderligere og høiligen at beklage, at de Experimenter, som ved fremmede, til Island opsendte, Agerdyrkere bleve anstillede 1752-1754, skulle slaae feil, men det forunderlige bortfalder for en Deel, naar man betænker de øjensynlige Misgreb, som sagkyndige Jagttagere vise, at der have fundet Sted ved Forsøgene, see Laugmand E. Olavsens og Landphysicus B. Paulsens Reisebog S. 681-685 og 946-954. Saadanne mislykkede Forsøg godtgjøre derfor kun lidet for eller mod Agerdyrkningens Mulighed i Island.

Rigere paa Erfaring i denne Henseende bleve derimod Agerdyrknings Forsøgene i samme Aarhundredes sidste Halvdeel, ved en Stiftamtmand Thodal, Apotheker Bjørn Johnsen og Laugtingsskriver Sivertsen paa Sønderlandet, see Erichsens Forberedelse til O. Olavii Reisebog Side 35-42, og ved Provst B. Haldorsen og Sysselmand M. Ketilsen paa Vesterlandet. Disse sidste have selv givet Efterretninger om deres anstillede Prøver; den førstnævnte i en trykt Afhandling, betitlet: Korte Beretninger om nogle Forsøg til Landvæsenets og Haugedyrkningens Forbedring i Island, og den sidstnævnte i en paa Islandsk skreven Afhandling: Tilraunir giördar med nockrar Sádtegundir og Plöntur á Islandi, cfr. Islandske Maanedstidender 1 Aargang S. 113-122 og 2 Aargang S. 14-16. Efter denne Tid ophøre Efterretningerne

om Agerbruget i Island. Spørgsmaalet er da, om ikke det var værdt at fornye saadanne Forsøg, uagtet de have ligget hen i længere Tid. Det indsees ikke, hvorfor det skulde være ugiørligt, da man dog glimter fra Fortiden, som vi tør antage, byttets hældige Prøver, skjøndt vi ikke er i Stand til at bedømme Ud-Størrelse; og Fornuftgrunde, lagte til disse Erfaringer, synes at overtyde om, at hensigtsmæssig Gientagelse i vore Tider dog kunde føre til fordeelagtigere Resultat. Vi tage derfor ikke i Betænkning at tiltræde deres Mening, som bekræftende have besvaret hiint Spørgsmaal. Sagen er nemlig drøvtet og bragt til saadant Resultat blandt andre af i det foregaaende nævnte Arngrim Johnsen, Arngrim Vidalin, Gisle Magnusen, Lauritz Gottrup, Paul Vidalin, Jon Snorrasen, Eggert Olavsen, Th. Thoroddsen, Magnus Ketilsen, John Erichsen, Hans Finsen og Baldvin Einarsen; vi kunne dog ikke saa ligefrem slaae en Streg over disse Mænds Mening i denne Post, da de have vundet velfortient Celebritet for deres grundige Indsigter i Islands Anliggender baade i denne og i andre Henseender. Ved en Kongelig Resolution af 26 Febr. 1754 (findes i Altingsbogen for samme Aar No. 24) er der udgaaet den herhenhørende Befaling: "at enhver Gaardbruger, hvor det maatte ansees bekvemt og giørligt, skulde indhegne, pløje og besaae et i Proportion til hans beboede Gaards Dyrhed større eller mindre Stykke Jord, samt anlægge Kaalhauger."

Grundene pro og contra i denne Sag kunne det være passende at drøvte noget yderligere; saaledes kunde nemlig nogle Indvendinger i vore Dage med større Grund benyttes mod Agerdyrkningens Drift end for flere Aar tilbage, da de bleve fremsatte, i det Erfaring viser, at visse Jordsmon, der før vare tienlige til Agerdyrkning, nu ere blevne utienlige dertil, enten ved Naturens voldsomme og hastige eller langsomme Indvirkninger; men man kan vel ikke nægte, at de allerfleste Gaarde dog ere forsynede med saa udstrakt Jord, at et Stykke deraf kunde udsøges til Kornsæd, fornemmeligen imedens Experimenterne, hvad de i Førstningen burde være, vare mindre vidtløftige.

Ogsaa har man sagt, at Agerdyrkningen vilde trække Arbeidsfolkene formeget fra den anden Næringsgreen Høeavlingen, hvilken

dog maatte blive Landmandens Hovedsag: men i saa Henseende maa man dog betænke, at kun Kornhøsten vilde træffe sammen med Høavlingen, og den alene vilde af en liden Ager vel ej medtage meget lang Tid; og dersom man først fandt sin Regning ved at udvide sit Agerbrug, vilde Tids og Arbeids Anvendelsen derpaa blive mindre følelig. Pløining, Saaning, Giærdesætning m. v. kunde udføres uden for den egentlige Høbjergningstid, da man bedre kunde afsee nogen Tid og Folk fra andet Arbeide.

Climatets og Jordbundens naturlige Beskaffenhed antages, som bekjendt, at indeholde den fornemste Hindring mod Kornværters Modenhed i Island. Med Hensyn til Climatet har Finsen i sine Bemærkninger l. c. S. 22 fgg. giort opmærksom paa, hvad ældre og nyere Erfaringer, overeensstemmende med Theorien bekræfte, at nemlig den egentlige Sommertid i Island er tilstrækkelig lang til Kornvæxternes Udvikling, og ofte betydeligt længere end i flere nordlige Egne, hvor Kornavling drives med Fordeel, samt at Varmegraden i Almindelighed er der stor nok til dette Diemed; hvorhos de Sommere, da Forsøgene derned bleve giorte, og hvortil Betragtningerne dog især slutte sig, bemærkes af bemeldte Forfatter at have været saa usædvanlig kolde, at de i Henhold til de i nyere Tider stadigen holdte Controller med og giorte Optegnelser over Veirforholdene ikke kunne antages at indeholde nogen god Maalestok for den islandske Sommerkulde, jevnfør ellers B. Einarsen l. c. S. 100 fgg. Naar det paastaaes: at Veirligets Ustadighed i Sommertiden, naturligen bestaaende i hyppige Overgange fra Tørveir til fugtigt og omvendt, er til Hinder for Vegetationen i Island, saa vil den Paastand neppe udholde Prøve. Det nægtes ingenlunde, at Climatet i visse Aaringer vil foraarsage nogen Misvæxt i Island saavel som andre Steder, især naar Havisen tilføres og bliver liggende ved Landets Kyster, da dens Nærhed ved Landet altid har slem Indflydelse paa Jordproduktionen; men man paastaaer heller ikke, at Agerdyrkning nogensinde kan eller bør ansees som Isländernes Hovednæringskilde, men finder det kun troeligt og ønskeligt, at den vel kunde bidrage noget til Indvaanernes Underholdning.

Hvad Jordbundens Utjenlighed angaaer, da er den sikkerligen ikke saa ganske afgiort; thi foruden at Erfaring har lært det modsatte, forsaavidt modent Korn der har kunnet produceres, saa er Havedyrkningen, som fordrer lignende Jordegenskaber, i vore Tider er rykket betydeligt fremad og drives mangesteder med god Nytte.

Jordbunden i Island har i adskillige Egne, uden just at blive Gienstand for mine Undersøgelser, dog viist sig for mig at have en stor Lighed med den, jeg i Norge har havt Leilighed til at betragte, hvor der produceres flere Slags Korn. Derom overbevises man let ved at lægge Mærke til den udyrkede Marks naturlige Beskaffenhed paa begge Steder. I denne Henseende have mundtlige Meddelelser af Folk fra Norges nordlige Egne, hvor Sammenligningen er af endnu større Interesse, bekræftet de ældre Beskrivelser *), som vidne om saadan Lighed.

De tre Hoved-Jordarter, Muld, Leer og Sand findes nemlig i Island, mere eller mindre blandede deels indbyrdes med hinanden, deels med andre særegne Jordarter. Alene dette kunde antages tilstrækkeligt til at godtgjøre den Islandske Jordbunds Tienlighed til Kornavling.

Det kan bemærkes, at Grønsværen paa begge Steder, i Norge og i Island, er temmelig tæt sammenhængende; dog forekom den norske Haardbundsjord mig noget mere leer- og sandholdig end den islandske, hvor den rodbrune, feede og til Græsvæxt fortrinlige Muldjord ofte findes lidet blandet med hine Jordarter. Men uagtet denne Jordbundens tilsyneladende Bekvemhed til Kornavling, kunde det tænkes, at andre mindre kjendelige Jordstoffer vare til Hinder for samme; jeg vil overlade til andre at udfinde og godtgiore dette, jeg tør ikke ligefrem indrømme det.

Til Kordyrkningsforsøg i Island, (forudsat at de turde anstilles) vilde det være gavnligt, at den fra fremmede Steder overførte Udsæd (imedens den ikke kunde haves hiemmeavlet, hvilket var det bedste) blev hentet fra saadanne Steder, som med Hensyn til

*) See Amtmand Juel: "den gode Bonde," og Pastor Wille: "Om Sillejords Præstegjæld."

Clima og Beliggenhed meest lignede de Islandske, altsaa rimeligst fra det Nordenfieldske Norge, see herom Snorrasen l. c. S. 73, og Erichsen l. c. Jeg har derom talt med kyndige Nordmænd, og min Meening i saa Henseende har fundet Vedkommendes Bifald saaledes, at mig i Christiania sidste Sommer blev foreslaaet, til den Ende at sætte mig i Forbindelse med Selskabet for Norges Vel, der som bekjendt udstrækker sin Virksomhed til saavel denne, som de øvrige Grene af Landvæsenet, men da jeg ikke fandt mig opfordret til at indgaae noget Bestemt til dette Øjemed og ikke havde nogen fast Plan i saa Henseende at gaae efter, maatte jeg undvige Forslaget, i den Hensigt, at overlade til Vedkommende at giøre de Skridt, som maatte findes tienlige.

Theoretiske Veiledninger for Agerdyrkere i Island haves der af ovennævnte indfødte Islændere, som antages ret brugbare, saasom Einfaldir þánkar om Akuryrkju etc. (Kjøbenh. 1771). Forfatteren, der ikke opgiver sit Navn, menes at være den af Erichsen l. c. S. 36 omtalte Student Th. Thoroddsen. Afhandlingen er temmelig udførlig og lærerig baade med Hensyn til Angivelse af den Jord, der bedst egner sig til Korn-Produktion, og hvorledes den lader sig forbedre, som ogsaa den Anviisning, Agermanden fremdeles gives ved saadan Beskjæftigelse. Den vidner heelt igiennem om Forfatterens Sagkundskab og Fortrolighed med Agerbruget, som han ved sit længere Ophold i Sverrig til dette Øiemed havde erhvervet sig.

Efter at Finsen med sædvanlig Grundighed har drøvtet Vanskelighederne for Agerdyrkningens muelige Fremgang i Island, anbefaler han meget kraftigen sammes Fortsættelse, og gaaer Agerbrugerne tilhaande med kort og tydelig Anviisning under hele Arbeidet. Ketilsens korte, men upaatvivleligen meget brugbare, Veiledning har det fremfor alle de andre i denne Materie, at den støtter sig umiddelbar paa hans egne flittige Forsøg og Erfaringer med Hensyn til baade hans brugte Omgang og Udfaldet af den derpaa anvendte Umage, samt hvilke Omstændigheder de mindre heldige Prøver kunne tilskrives. J B. Einarsens Afhandling angives nøiagtigen hvad den ældre og nyere Tids Erfaringer lære om Agerdyrkningens Tilværelse og Fremgang i Is-

land, hvorfra, saavelsom fra andre naturlige Data, Forfatteren rimeligen slutter, at gientagne Forsøg hermed maatte kunne lykkes, som han ogsaa eftertrykkeligen anbefaler.

E. Olavsen har, ved at vise deels de titregnelige Aarsager til de mislykkede Forsøg, deels Vedkommendes Skjødesløshed i tilbørligen at benytte det Lidet producerede, vel ingen directe Anvisninger givet Agerbrugeren, men denne erholder dog indirecte, ved Forfatterens Critik over de giorte Prøver, flere meget gode Vink paa adskillige vigtige Omstændigheder og Greb, han har at iagttage.

Den, der saaledes ved Hielp af foranførte Forskrifter vilde lægge en begyndende Haand paa Agerdyrkningen i Island, vil i samme finde en Veiledning, som i flere Henseender var at foretrække en fremmed Underviisning; men allerbedst vilde unægteligen en saadan være, som gaves af en i Faget erfaren Praktiens, der med sit Bekjendtskab til Agerbruget i Almindelighed, paa saadanne Steder, hvor det drives til nogen Fuldkommenhed, forenede egen local Erfaring med Hensyn til selve Island.

Tidligere findes der at være giorte Forsøg med at producere Hør og Hamp i Island. Baade Ketilsen l. c. S. 75 og Snorrasen l. c. S. 69 samt Thoroddsen l. c. S. 90 og 137 bevidne som tidligere Erfaring, at disse Sædarter kunne trives i den islandske Jordbund, og ved en Meddelelse fra Amtmand Thorsteinson er jeg bleven underrettet om, at en Bonde i Myre Syssel, navnlig Sigurdr paa Arnakot i nyere Tid har faaet dem bragt til Modenhed. Nytten af at kunne faae disse Sædarter til at voxe i Island er vel umiskjendelig. Jordbundens Egenskaber og Forberedelse til den Ende, der ellers er den samme som passer for Kornet, findes angivet af de fornævnte tre Forfattere, men fornemmeligen af Ketilsen og Thoroddsen, og desuden udførligen af E. Olavsen i hans Marturtabók S. 106 fg. Khvn 1774, og Olav Olavsen i hans Urtagardsbók S. 67 fg. Khvn 1770. Flere af forannævnte Forfattere ansee det endog tilraadeligt i Island ved Saaning at forsøge Tobaksdyrkning, og Ketilsen beretter, at deslige Prøver hos ham have havt heldigt Udfald.

Af særdeles megen Vigtighed er det for Agerdyrkeren at han skaffer Fred paa sin Ager. Dette vil altid være forbundet med Be-

kostninger og ikke liden Uleilighed; undertiden kunde dog disse blive mindre byrdefulde, naar man nemlig udsøgte saadan Plads til Ageren (der ellers var forsynet med tienlige Jordarter), som af Naturen havde faaet den Beliggenhed, at den fra en eller flere Sider kunde blive begrændset af enten ikke eller vanskeligen tilgængelige Steder; men hvor saadan Leilighed ikke frembød sig, hvilket dog flere Steder vist er Tilfældet, maatte Fred paa Ageren erholdes paa samme Maade, som brugeligt er overalt ved Haver og flere Steder ved de omfangsstørre Hiemmemarker, nemlig ved at omgive dem med Jord- eller Steengierder.

2) Om Skovdyrkningen.

Den anden vigtige Jordproduction, som Natur og Kunst synes ligesom at have forenet sig om, saa sparsomt at tildele Island, er Skove. I ældre Tider har Landet rigeligere været forsynet ved visse Slags Skove; derom vidne de islandske historiske Efterretninger i Mængde. De nuværende Levninger af samme, bestaaende af Birke-, Vidie- og Rønnebuske kunne synes at giøre det troeligt, at de udstrakte Skovstrækninger i ældre Tider hverken have været af anden, eller større Art, end de nuværende, hvis Høide neppe overgaaer 2 à 3 Alen, og Tykkelsen i Forhold dertil; men ved at læse de Islandske Skoves Beskrivelser for henved 100 Aar tilbage i Tiden i E. Olavsens og B. Paulsens Reise i de forskjellige Districter af Landet, vil man blive overtydet om, at Birke-Skovenes Størrelse i ældre Tider har, ligesom Rønnens, været meget betydeligere end de nu tilbageværende Levninger. Bemeldte Olavsen siger nemlig, at han selv har forefundet Birketræer af indtil 12 Alens Høide og forholdsviis Tykkelse, og derhos faaet Beretning om, at den fremfor andre Skove udmærkede Fnióskadals Skov har 100 Aar forend hans Reise der i Landet havt ranke Birketræer at fremvise af 20 Alens Høide, samt at han etsteds paa Vesterlandet, nemlig ved Hestfjorden i Isefjords Syssel selv har seet Rønnetræer af 6 à 8 Alens Høide, der langt have overgaaet de andre Steder existerende Buske af denne Art. Han synes ogsaa at antage, at der i Island i Fortiden have existeret flere Slags Træsorter;

thi l. c. S. 679 siger han, at der endnu findes adskillige Steder Buske af Pilearter, og som Hjemmel for Granens tidligere Vext paa Nordlandet anfører han, l. c. S. 733, Folkesagn om samme, samt Stedsnavnet Grenevik i Norder Syssel, som skulde være benævnet efter den i Nærheden værende Granskov. Derimod tvivler han, anførte Sted, om, at Egetræer nogensinde have voxet i Island, hvilket Erichsen i fornævnte Afhandling om Islands Opkomst Side 18, og flere med ham, ikke uden Grund have antaget, og bygget deres Mening i saa Henseende paa Beretningen i Svarfdæla Saga (udg. Kbhvn. 1730) Side 141, hvor der udtrykkeligen siges, at Kjøltræet til et i Svarfadardalen bygget Skib blev taget af en der i Egnen voxet Eg, men som Olavsen forstaaer om et andet Slags Træ, efter den Talebrug i Island, at benævne ethvert stort Træ med Navnet Eg (Eik). Det er paa den anden Side fuldkommen antageligt, saavel ifølge Olavsens bemærkede Iagttagelser, som af det Brug, man giorde af Skovtømmeret, at samme, af hvilken Art det end var, dog har været mere rank, end dets nuværende krumme Levninger; thi ellers kunde ikke større Skibe, brugelige til at gaae over Havet til Udlandet, bygges deraf, ligesaa lidet som Husenes Sværtømmer kunde tages deraf; om begge Dele afgiver dog Historien tilforladelige Efterretninger, at samme nemlig undertiden blev fuldført alene ved Hjelp af indenlandsk Skovtømmer, hvorom kan læses Landnáma, udg. Khvn 1829 Side 40; Laxdæla Saga, udg. Khvn 1826, Side 8 og 96; og Svarfdæla Saga, l. cit., jævnført med Th. Nicolaisens Dissertatio de commeatu Islandorum veteri, udg. Khvn 1762 Side 70-71.

Hvad den af Olavsen Side 167 omtalte, dengang alt meget forhuggede Husafells Skov, angaaer, da kan jeg bevidne dens fortrinlige Størrelse; thi nogle Stumper af de i mit Minde overblevne sidste Træer, der alle vare den Gang ophuggede, havde en Tykkelse af henimod 1 Qvarteer i Giennemsnit, eller noget derover; ligesaa fandtes den Gang adskilligt Sværtømmer i Gaardens Bygninger i Kalmanstunga, som vare af de indenlandske Skove, rimeligen tagne af bemeldte Husafells Skov, som den nærmest liggende. At den Overflodighed af Birkeskove, som Island

i Oldtiden var forsynet med, hvorom Droplaugasona Saga Kap. 11 (anført i en Note ved Sagaen af Gunnløg Ormstunga Side 164), tydeligt vidner, saaledes: öll hèröd voru full af skógum (alle Herreder vare fulde af Skove), nu er for det meste forsvundet, tilskriver Eggert Olavsen, for en stor Deel, Indbyggernes uhensigtsmæssige Brug af samme, og navnligen a) ubetænksom og ødsel Hugst til Kul og Brændsel, b) at de yngre Træer heller brændes til Kul end de gamle, da hine formenes at give drøjere Kul og stærkere Varme, c) at naar de fældes, hugges de forkert saaledes, at et Indsnit fra to Sider i Stammen foraarsager, at Vandet samles der og bliver staaende, men siden trænger ned i Marven og forvolder Rodens Forraadnelse.

Om Skovenes Tilstand i Island, saavel i ældre Tider, som den Gang E. Olavsen og B. Paulsen besaae dem, henved Midten af forrige Aarhundrede, erholdes den bedste Oplysning i disses Reisebeskrivelse, Side 72—73, 166—169, 232—234, 435—436, 679—680, 733—734, 880 og 1021.

Det synes, som man ved denne Tid har først ligesom begyndt at føle Skovenes Odelæggelser og Mangel i Island, og at Lysten til, isteden for de immer mere og mere udgaaede Birkeskove, at opelske andre fremmede, er vaagnet. De, hvis Forsøg i saa Henseende fornemmeligen ere beskrevne og bekjendte, ere Provst B. Haldorsen paa Saudlauksdal i Bardestrands Syssel, Sysselmand M. Ketilsen i Dale Syssel, og Stiftamtmand Thodal paa Bessestæd. Om den førstes Forsøg findes Underretning i hans i det Foregaaende nævnte Afhandling, S. 11, 21—23 og 29—30. Her fortæller han, at hans Prøver med Fyrren, ved at saae den af Frø og senere med Piil og andre Planter, kun maadeligen ere slaaede an for ham, men, som han beklager, fordi han ikke har kjendt den rigtige Maade at omgaaes med fremmede Træsorters Dyrkning; deels ogsaa formedelst den Skade, Planterne havde taget ved Omflytningen til Island, og endelig, at en, for Planternes første Opkomst eller Vært meget kold Sommer er indtruffen, hvilke Omstændigheder i Forening bevirkede, at disse Bestræbelser ikke førte til noget hældigt Resultat.

Ketilsen har ogsaa selv givet Underretning om sine Prøver

baade med Frø og Planter af Gran og Fyr, at Saaningen har for ham havt bedre Udfald, og at een Gran-Plante, som saaledes er opkommen, er vedbleven at voxe, uden at tage Skade ved Klimatet, hvorom læses Beretning i hans Afhandling, um Tilraunir med Sádtegundir og Plöntur hentugar til Fædu à Islandi S. 81 fg.

Stiftamtmand Thodal er den, som med størst Iver og ufortrøden Flid siges at have taget Træers Opelskning i Island fat og fortsat den i flere Aar, eller saalænge han opholdt sig i Island, men at hans Forsøg havde saa liden Fremgang er rimeligen at tilskrive Gaarden Besseſtads Beliggenhed, hvor Stiftamtmanden havde sin Bopæl, i det den ligger paa en ganske liden, næsten fra alle Sider af Søen omgiven Halvø, og Gaardens tilliggende Marker ere overalt aabne for Søluften og de skarpe Vinde, for hvis Indvirkning Sæden eller Planterne, af Mangel paa naturligt Læ, vanskeligen lade sig beskytte.

En mere noiagtig Beretning, end den her givne, om alle de Prøver, der saaledes i ældre Tider ere giorte til Skoves Opelskning i Island, findes ellers i Erichsens Forberedelse til O. Olavii Reise Side 55 fgg., hvor Forfatteren ogsaa bemærker, som noget af det hældigste af denne Art, nogle af Kjøbmand Lynge paa Ofiord anstillede Forsøg; thi der siges i Aaret 1779 at have staaet Pæretræer og Ribsbuske med moden Frugt, samt nogle Lindetræer, som alle stode meget godt. Det formenes at være klart af alle de saaledes gjorte Experimenter for at cultivere fremmede Træer i Island, at de ere altfor ufuldstændige til deraf med fuldkommen Vished at kunne skjønne eller uddrage det islandske Climas og Jordbunds Modtagelighed for saadan Produktion, skjøndt de dog snarere tale for den bekræftende Mening. Virkningerne af de gjorte Bestræbelser til Sagens Fremme ere vel forlængst forsvundne, hvilket formeentlig kommer deraf, at Forsøgene, som vi have seet, vare i Begyndelsen mindre hensigtsmæssige, og at ikke den mueligen tienlige Variation i Dyrkningsmaaden har nokſom været iagttaget; deels ere de fleste Forsøg for tidlig opgivne og ikke fortsatte af Ophavsmændenes nærmeste Efterkommere.

At Regieringen har med Gunst og Opmuntringer anseet saadanne Forsøg, og at Foranstaltninger med al nluelig Omhyggelighed ere trufne til Sagens Fremme, det er bekiendt af Erichsens l. c. Side 55=58 Bemærkede.

Om eller hvorledes de senere hensigtsmæssige Bestræbelser til samme Diemed have havt den tilsigtede Virkning, er mig lidet bekiendt, i det jeg ikke har tilstrækkelig Underretning om, hvad de saavel i denne, som andre Grene af Landvæsenet for offentlig Regning nyligst her oplærte Subjecter have, siden de vendte tilbage til deres Hiem, udrettet i dette Fag.

Af skrevne eller trykte Anviisninger om, hvilke Træsorter der burde prøves fremelskede i Island, have vi nogle, som vistnok ere ret brugbare, ligesaavel som om Maaden at opdyrke dem paa; først nemlig saadanne, som Erichsen anførte Sted beretter, at have medfulgt det Træfrø, eller Planter, som ved General=Toldkammerets og Rentekammerets Foranstaltninger i Aarene 1776 og 1777 bleve oversendte til Stiftamtmand Thodal, hvilke uden Tvivl ville være at finde i vedkommende Archiver paa det ene eller andet Sted; deels haves Forskrifterne herom i nogle af de i det Foregaaende nævnte Skrifter, nemlig Ketilsens l. c. S. 81—82, og Eggert Olavsens Maturtabók Side 108—112. Den forstnævntes Anviisning indskrænker sig kun til Gran= og Fyrretræers Opelskning, den sidste giver, foruden disse, ogsaa Regler for Aspens og Pilens Behandling, som han antager at ville kunne trives i Island. Den af disse Forfattere givne Anviisning forekommer vel noget kort, men den er baade tydelig og bygget paa deres, især den førstes, egne Erfaringer og grundige Indsigter.

Mangfoldige Bemærkninger, deels i trykte, deels i utrykte Afhandlinger, skrevne paa dansk eller islandsk, findes foruden de her omtalte om Træers Cultivering i Island, som vel vilde blive belærende for den, som ønskede at giøre denne Materie til Gienstand for sine Beskiæftigelser. Om Birkens og andre Buskvæxters Conservation og Dyrkning gives in specie Veiledning i O. Olavsens Urtagardsbók Side 82—84 i E. Olavsens Maturtabók Side 112, i Kjærnesteds 1824 udgivne Afhandling om Akuryrkju

Side 34—39, og endelig i en ved Rentekammerets Foranstaltning 1827 udgiven anonym Afhandling um Birkishóga Sáningu og Vidrhald á Islandi.

Gran og Fyr ere de Træsorter, som Olavsen og Ketilsen fornemmelig have anbefalet til at forsøges opdyrkede i Island, men adskillige andre have tillige med disse Træsorter været prøvede sammesteds, blandt hvilke Lærken, hvilken ifolge dens egentlige ligesaa nordlige og biergige Hiemstavn som Granens og Fyrrens, samt dens haardføre Natur, Schäfer i sin, Kjøbenhavn 1811 udgivne Afhandling om Skovopelskning, meget anbefaler til at overføres til og prøves opelsket paa de Islandske (og Norske) Kyster, hvor han paastaaer, at alle 3 Arter af samme ville kunne voxe. Skulde saadanne Forsøg anstilles, vil sikkert bemeldte Forfatters Anviisning, anvendt med behørige Modificationer, være til betydelig Nytte.

Foruden disse udtrykkeligen nævnte Træsorter formenes Forsøgene i Begyndelsen, og det maaskee især at burde giælde Aspen, Rønnen og Ellen. Olavsen raader til at plante Aspen i Island, formedelst dens ligesaa nordlige Voxesteder i Sverrig og Norge; Røn voxer sine Steder vildt i selve Island, og Olavsen antager, at indenlandske Planter af samme vare at foretrække for udenlandske til Udplantning.

Ifølge det Foranforte vilde det heller ikke være ugiørligt, at udstrække Prøverne til Linden, samt visse Frugttræer eller Buske, da Efterretningerne, som vi have seet, vidne om, at samme ikke ere ganske uvillige til der at voxe og modnes.

Nogle raade til at forsøge fremmede Træer opdyrkede i Island heller ved Saaning end ved Plantning, og denne Mening har jeg hørt sagkyndige Norske give deres Bifald. For Saaningen synes ogsaa at tale frem for Plantningen, at Frøkornet maaskee tabte mindre ved Omflytningen og blev villigere til at voxe paa det nye eller fremmede Sted, end Planten, da denne var bleven mere vant til sit fordums Hiem, hvor den havde nydt den Næring, som den neppe i alle Maader vilde være tient med at bytte med en anden paa et fremmed Sted, der endnu ikke var decideret tienligt for Trævæxten. Af samme Grund burde man for-

meentlig, i Fald man brugte den Maade at plante fremfor den at saae, snarere vælge den yngre Plante fremfor den ældre og större. Proverne synes at faae en större Betydning, naar de giores med Frø, eftersom Udfaldet saa beroer paa en större Mangfoldighed, end naar Forsøgene giordes, som rimeligt, med et lidet Antal Planter. Man kunde paa den anden Side sige, at Planten, der alt var i Opvæxt og en Tidlang havde taalt Veirligets Indvirkning, vilde fra denne Side betragtet være bleven hærdet og skikket til at udholde Forandringen, men det er troligt, at naar Frøet uagtet Omflytningen dog engang er blevet saa fortroeligt med den nye Jordbund, at det skyder en Plante op, at denne da ved omhyggelig hensigtsmæssig Omgang og Fredning vil kunne conserveres og acclimatiseres, hvilket sandsynligen vil falde vanskeligere med Planten, naar denne midt under sin Væxt bliver forstyrret og forflyttet. Olavsens og Ketilsens Meninger herom ere hinanden aldeles modsigende. Den første har nemlig liden Tiltro til den Maade at opdyrke Træer af Frø i Island, hvorom han, l. c. Side 111, udtrykker sig saaledes: "Neppe vil det lykkes, at faae her Træer af Frø, med mindre Konglerne blive hele nedsatte." Den sidste derimod, efter at have viist, at de af ham giörte heldigste Forsøg have været ved Hielp af Frø, slutter sine Bemærkninger l. c. Side 85, herom saaledes: "Det er ellers meget rimeligt, at Frø fra Udlandet, som her saaes, trives bedre end Planter, som komme fra fremmede Steder og her nedsættes." Det synes for øvrigt, som fremmede Træsorters Opdyrkning i Island ligesaameget er afhængig af andre Omstændigheder som netop den, om Gienstanden for Proverne er Frø eller Planter; thi foruden at det bliver noget af det Første, som bør iagttages, at, hvad enten Frø eller Planter overføres til Island, disse da, saavidt mueligt, hentes fra saadanne Steder, som i climatisk Henseende og locale Forhold maatte meest ligne de Steder i Island, hvor Forsøgene skulle anstilles, saa synes det at maatte have en væsentlig Indflydelse paa disses Udfald, at den ene eller begge Dele komme over til Island saa betimeligen om Foraaret, som det vel er mueligt, eftersom det uden Tvivl er af stor Vigtighed, at Frø og Plante komme saa tidlig i Jorden, som denne er bleven modtagelig der-

for, og at det ikke udsættes, hvad ofte kan være Tilfældet, indtil midt hen i Juni Maaned, vel endog stundom til længere hen paa Sommeren; i hvilken Henseende man kunde, ved Hielp af ellers bekiendte kunstige Midler, af de Jordpletter man agtede at giøre Brug hertil, fordrive Frosten af Jorden. Plante og Frø ville nemlig have Fordeel af at faae i Begyndelsen hele Sommeren for sig til at rodfæstes og vænnes til den fremmede Jord, før dens Virksomhed igien bliver standset ved Vinterens og Frostens Indtræden.

En anden vigtig Forsigtighedsregel er vistnok den, at Frø og Plante, der vælges til at overføres, ere i frisk og sund Tilstand, samt at de, fra den Tid de tages af Jorden, og indtil de sættes ned igien, forvares med største Omhyggelighed, og at Plantens oprindelige Jord, i hvilken den overføres, blandes med den fremmede nærmest omkring Roden, hvor den bliver nedsat. Derhos vilde det være tienligt, at der alletider medfulgte en Beskrivelse af det Steds Beliggenhed og Jordarter, hvorfra den oversendte Plante var tagen, samt yderligere Anviisning med Hensyn til Omgangsmaaden ved Plantningen; thi der er vist nok kun een Mening om Vigtigheden af en Plantes forandrede Voxesteds Liighed og identiske Standpunkt mod Solen, med det, den for denne Forandring havde. Ogsaa vil det være nødvendigt, at Træplanterne i deres spæde Alder, ligesom andre Jordvæxter, have Læ og Beskyttelse saavidt muligt mod de skarpe og kolde Vinde. Mange Steder i Island, især op imod og i Dalene, ere af Naturen hensigtsmæssigen forsynede med denne Egenskab. Med Hensyn hertil synes det Forsøg værdt, at vælge de Steder, hvor Levningerne af de indenlandske Birkeskove endnu findes, og nedlægge Froet eller sætte Planten midt imellem Buskene; jeg har lagt Mærke til, at Jordbunden her er løsere og mindre tæt end de andre omliggende Steder i Almindelighed, og at denne i det hele har megen Liighed med Skovbunden flere Steder her og i Norge. Planten vilde ogsaa her have det naturligste og meget nødvendige Læ i sin Opvæxt. Jeg veed ikke om dette nogensinde er prøvet i Island, i det mindste holder jeg for, at det ikke er gjort i de mig bekjendte Egne, hvor saadanne Birkeskove endnu haves, f. Ex.

i Stafholtstungene, Thveraahliden og Hvitaasiden i Myre Sysſel; Halſaſveiten, Skoradalen og Andakilen i Borgerfjords Sysſel, hvor Leiligheden til ſaadanne Forſøg frembyder ſig.

Heller ikke vilde den Umage være ſpildt, man anvendte til paa en mere kunſtig Maade at frede om Træplanterne i deres førſte Vintre, end ellers er ſædvanligt, ved at opføre et Slags Skiul til dem ſom Værn mod Storme og den mueligt ſkadelige ſtrænge Froſt. For en Prøves Skyld kunde ſaaledes een eller nogle Planter i de førſte Vintre, indtil de vare tilvoxne og acclimatiſerede, holdes i ſaa indſluttet og bedækket Tilſtand, at Veirligets ſkadelige eller for voldſomme Indvirkninger kunde holdes ude fra dem, eller dog formindſkes, uden dog at giøre dem utilgængelige for Luftens og Lyſets ellers nødvendige Indflydelſe; men muligen vilde ſaadanne Indretninger falde for koſtbare; derimod var det maaſkee tienligt, at det Nederſte af Stammen omgaves med Jord, der maatte gaae noget op ad den, nogenledes kunde beſkytte de i Forſtningen ømfindtlige Rodgrene mod Froſten, og ellers, tilligemed den Støtte, man gav Planten, mod for voldſomme Ryſtelſer af Stormene.

Med Henſyn til alt Foranført vil jeg tillade mig almindeligen at bemærke, at ligeſom der muligen kunne gives nogle, der tvivle om Ager- og Skovdyrkningens Nødvendighed i Island, ſiden baade Korn- og Tømmer-Tilførſelen ſkeer ſaa rigeligen ved de Handelsberettigede, at Indbyggerne hverken i nærværende eller fremfaren Tid have lidt Mangel paa nogen af Delene, ſaa kunde man endnu gaae videre, og anſee det for oeconomiſk uklogt, at der i Landet blev lagt Vind paa, ved Kunſt og Bekoſtninger at fremtvinge ſaadanne Produkter, ſom vare dog befundne mindre godt at egne ſig for Islands Produktions-Evner, og at man derfor burde blive ſtaaende ved de Næringsgrene, ſom villigere lade ſig drive, og det til ſaadan Fuldkommenhed, at man ved Hiælp af ſamme kunde tilforhandle ſig hine Nødvendigheds Artikler fra Udlandet, hvorved Handels Concurrence og Enkeltes Handels Virkſomhed ønſkeligen blev befordret. Men hertil kan ſvares, at det trænger til Bekræftelſe, at Korn og Tømmer ſtadigen tilbringes Landet i ſaadan Mængde,

at indenlandsk Produktion af samme som Subsidie-Artikel blev overflødig. Begge Dele blive og for Indbyggerne, som en naturlig Følge af lang og bekostelig Transport, temmelig dyre i Forhold til de islandske vederlæggende Produkter, samt andre ved Kiøbmanden indførte Handels Artikler; hvilket især kan siges om Tømmer-Forsyningen ved de Dansk-Islandske Handlende, som de naturligen udelukkende søge at forbeholde sig. Ligesaa naturligen nødes de maaskee til igien, som en Følge af ofte knap Skibsrum til denne mindre fordeelagtige Trælast-Ladning og Besværligheder, forbundne med Tømmerets Indkjøb og Afhentelse, fremfor ved de Varer, som mere egentligen er disse Kiøbmænds Handels Gienstand, at sætte Priisen saa høi, at en stor Deel af Landboerne i Island maae savne Tømmer til nødvendigt Brug, især til deres Gaardes Istandsættelse, som Indbyggerne dog flere Steder synes i senere Tider at have faaet forøget Lyst til, dersom ikke denne Omstændighed, mere end den ellers som bekjendt vanskelige Transport inde i selve Landet, lagde dem Hindringer i Veien; hvortil endelig kommer, som det største Onde, at Tilførselen paa denne Maade er ofte saa indskrænket, at Tømmer ikke sielden hos Kjøbmanden er uerholdeligt for nogensomhelst Priis. Med Hensyn hertil turde fremmed Skovopelskning i Island være tjenlig og ønskelig, og dens Dyrkning vil ligesaalidet som Agerbrugets, fra andre Sider betragtet, være utilraadelig; men tvertimod, dersom Tilførsel og Tilforhandling af disse Nødvendigheds-Artikler for Island blev for Endeel unødvendig, saa er det utvivlsomt, at det vilde blive en Vinding for Staten i Almindelighed og bidrage til Islands Velstand i Særdeleshed, og det i flere end een Henseende. For længe siden er af kyndige og tænksomme Islændere blevet bemærket, at Skovenes Tilværelse vilde være en Opmuntring til at oplede og til særdeles stor Nytte for at bearbeide de Metaller, der mueligen maatte existere der i Jorden, men som meget trygt kunne hvile uforstyrrede under Uvirksomhedens Laas og Lukke. Men skjøndt Savnet i denne Henseende vel er mindre, saa bliver det desto føleligere, naar Talen er om Gavntømmer til Huse og Skibe. Man behøver ikke at frygte for de andre sikkrere Næringsgrenes Tilsidesættelse; thi deels have de før kunnet

bestaae ved Siden af hinanden, og Landet synes fremfor mange andre af Naturen saaledes dannet, at Hovednæringens, nemlig Qvæg= og Faare=Avlens meest udvidede, Drift ikke behøver at generes ved Agerbrugets, eller Skovdyrkningens, formedelst dets vidtliggende udyrkede Strækninger, og hiin forstnævntes afgiorte Fortrin og Nytte er nu engang saa vel baseret paa Erfaring, at der maatte en stor, næsten utænkelig Letsindighed til, at kunne forsomme den, for den usikkrere Næringsflids Skyld, der kun som en Drivefieder til forøget Vindskibelighed skulde tage Plads ved Siden af hiin. Lad endda den anden Indbyggernes Hovednæring, Fiskeriet, taale nogen Indskrænkning ved Landproduktions=Forsøgene. For Oplandsbonden især vilde Tabet ikke være saa stort, som det muesligen synes, naar man lægger Mærke til, at Fiskeriets Udbytte er i Virkeligheden for mange saare lidet, da Udredningen, foruden at Folkene tabes for andet Arbeide, og næsten dobbelt saa stor Bekostning maa udredes paa deres Ophold ved Søen i Fiskeriets Tid, som ellers, naar de ere hiemme, desuden fordrer directe Udgifter, som stundom løbe op til Fangstens hele Bruttobeløb; ikke at tale om, at Fiskeriets Drift for nærværende Tid for en stor Deel er i saadanne Udrederes Hænder, at Exporten ikke egentlig skriver sig fra Indbyggernes Produktion.

Af foranførte Grunde vil altsaa Ager og Skovdyrkning mindre skadeligt collidere med de indenlandske Næringsveje i Island, og skulde da Korns og Tommer Tilforsel derhen nogensinde i Tiden giøres mindre nødvendig, vilde vist heller ikke Udforsel af selve Landets undværlige Produkter derfor standse; men Handels=Virksomheden vil ligefuldt, kun paa en anden, for Staten i det hele, ligesaa fordeelagtig Maade, continuere.

